

Szakmai beszámoló

Szálkai Tamás: Címeres nemeslevelek a Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltárában (1535-1848)

A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei 33. Debrecen, 2016. 122. p.

Pályázati azonosító: NKA 204112/00120

A kötet kiadását az NKA Közgyűjteményi Kollégiuma „Szakmai, módszertani kiadványok (segédletek, forráskiadványok, adattárak, regesztakötetek) megjelentetésére” című kiírására benyújtott pályázat alapján 500.000 Ft támogatásban részesítette.

A levéltárak legféltettebb kincsei közé tartoznak a címeres nemeslevelek, más néven armálisok. A középkorban ritka kiváltságnak számító címeres okleveleket a 16. század közepétől egyre nagyobb számban bocsátotta ki a Kancellária. Ezen oklevelek birtokosaikat jogilag a nemesi rendbe emelték. A kiváltságlevél formában kiadott pergamen oklevelekre színes címereket festettek, amelyek az adott kor történetéhez számos művelődéstörténeti adalékkal szolgálnak.

Régi hiátust pótol a MNL Hajdú-Bihar Megyei Levéltára, amikor közreadja a gyűjteményében található nemesleveleket, amelyeket Debrecen Szabad Királyi Város és Bihar, valamint Hajdú vármegye levéltárának irataiból emeltek ki, összesen 90 darabot. Ez a szám - megyei levéltárakat tekintve - jelentősnek mondható. A bevezető tanulmány áttekintést nyújt a címeradományozás folyamatáról, az armalist szerzők társadalmi helyzetéről, de magáról az oklevélről, annak külső-belső szerkezetéről, valamint a hamisításokról is képet kaphat az olvasó. A szerző emellett röviden vázolja a nemeslevelek sorsát, a bihari nemességvizsgálatokban betöltött szerepét, művelődés- és mentalitástörténeti jelentőségét.

A címerek közlésénél elkülönítve szerepelnek az eredeti és a meghamisított címeres levelek, amelyek széles időszávot ölelnek fel: 1535 és 1811 között keletkeztek. A címereslevelek leírásai nemcsak az oklevelek regesztáit, hanem az eredeti latin nyelvű címerleírások fordításait és a címerek színes képeit is tartalmazza, így az intézmény egyik legértékesebb forráscsoportjának – nagyközönség általi – felhasználhatóságát is nagyban megkönnyíti, ugyanakkor a tudományos feldolgozás igényét és a felhasznált források széles körét a gazdag jegyzetapparátus jelzi.

A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei sorozata így egy reprezentatív kiadvánnyal gyarapodott. A kiadvány 300 példányban jelent meg.